

U S T A W A

z dnia 17 stycznia 1976 r.

Ordynacja wyborcza

do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych.

Rozdział 1.

Zasady ogólne.

Art. 1. 1. Wybory do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych odbywają się w oparciu o program Frontu Jedności Narodu, będącego wyrazem wspólnej patriotycznej postawy wszystkich świadomych

i aktywnych obywateli wobec zasadniczych interesów narodu i państwa socjalistycznego. Przewodnią siłą ideową Frontu Jedności Narodu stanowi Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, a podstawę polityczną — współdziałanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym oraz współpraca wszystkich organizacji społecznych ludu pracującego miast i wsi.

2. W okresie przedwyborczym Komitety Frontu Jedności Narodu organizują publiczne dyskusje obywateli nad problemami rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i swego terenu.

Art. 2. 1. Wybory są powszechne; prawo wybierania ma każdy obywatel polski, mający w dniu wyborów ukończonych 18 lat — bez względu na płeć, przynależność narodową i rasową, wyznanie, wykształcenie, czas przebywania w obwodzie głosowania, pochodzenie społeczne, zawód i stan majątkowy.

2. Prawo wybierania przysługuje również osobom, których obywatelstwo polskie nie zostało stwierdzone, jeżeli stale przebywają na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej co najmniej pięć lat i nie są obywatelami innego państwa.

Art. 3. 1. Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo prawomocnym orzeczeniem sądu z powodu choroby psychicznej, w czasie trwania tego ubezwłasnowolnienia,
- 2) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, w czasie trwania pozbawienia praw.

2. Nie biorą udziału w głosowaniu osoby:

- 1) odbywające karę pozbawienia wolności albo karę aresztu,
- 2) umieszczone w ośrodkach przystosowania społecznego,
- 3) tymczasowo aresztowane,
- 4) przebywające w zakładach dla psychicznie chorych.

Art. 4. Wybrany może być każdy, komu przysługuje prawo wybierania; posłem może być wybrana osoba, która ukończyła 21 lat.

Art. 5. Wybory są równe; wyborcy biorą udział w wyborach na równych zasadach; każdemu wyborcy przysługuje jeden głos.

Art. 6. 1. Wybory są bezpośrednie; wyborcy wybierają bezpośrednio posłów i radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego i stopnia podstawowego.

2. Głosować można tylko osobiście.

Art. 7. Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu; w lokalu wyborczym musi się znajdować pomieszczenie za osłoną, zabezpieczające tajność głosowania; karty do głosowania wrzuca się do urny wyborczej w kopercie.

Rozdział 2.

Zarządzenie wyborów.

Art. 8. 1. Wybory do Sejmu i rad narodowych zarządza Rada Państwa, jako wybory:

- wspólne — przeprowadzane równocześnie do Sejmu i do rad narodowych, lub
- oddzielne — przeprowadzane w innych terminach do Sejmu i do rad narodowych.

2. Wybory mogą być zarządzane do wszystkich rad narodowych albo tylko do rad narodowych stopnia wojewódzkiego lub podstawowego.

3. Zarządzenie wyborów następuje nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji organów, do których wybory mają być przeprowadzone.

4. Kadencje Sejmu i rad narodowych liczą się od dnia wyborów.

Art. 9. 1. Uchwała o zarządzeniu wyborów wyznacza datę wyborów na dzień ustawowo uznany za wolny od pracy, przypadający w ciągu dwóch miesięcy po upływie kadencji organów, do których zarządzono wybory.

2. Uchwała ta określa również dni, w których upływają terminy przewidziane w niniejszej ustawie (kalendarz wyborczy).

3. Uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w Dzienniku Ustaw najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 3.

Liczba posłów i radnych.

Art. 10. Sejm składa się z 460 posłów.

Art. 11. Rada Państwa ustala liczbę radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego w granicach od 100 do 200.

Art. 12. Właściwe rady narodowe stopnia wojewódzkiego ustalają liczbę radnych rad narodowych stopnia podstawowego:

- 1) miejskich w miastach powyżej 300 000 mieszkańców — w granicach od 120 do 150,
- 2) miejskich w miastach powyżej 150 000 do 300 000 mieszkańców — w granicach od 100 do 120,
- 3) miejskich w miastach powyżej 50 000 do 150 000 mieszkańców — w granicach od 80 do 100,
- 4) miejskich w miastach powyżej 20 000 do 50 000 mieszkańców — w granicach od 60 do 80,
- 5) miejskich w miastach do 20 000 mieszkańców — w granicach od 20 do 60,
- 6) dzielnicowych — w granicach od 60 do 120,
- 7) gminnych — w granicach od 20 do 50,
- 8) wspólnych dla miast i gmin — w granicach od 30 do 70.

Art. 13. Ustalenie liczby radnych poszczególnych rad narodowych następuje z uwzględnieniem ilości mieszkańców, zamieszkałych na obszarze działania danej rady narodowej.

Art. 14. Uchwałę w sprawie ustalenia liczby radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego ogłasza się w Monitorze Polskim, a uchwały w sprawie ustalenia liczby radnych rad narodowych stopnia podstawowego — w dziennikach urzędowych, właściwych wojewódzkich rad narodowych, najpóźniej w 57 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 4.

Okręgi wyborcze.

Art. 15. 1. Posłowie i radni wybierani są w okręgach wyborczych.

2. Okręgiem wyborczym w wyborach do Sejmu jest województwo lub część województwa.

3. Okręgiem wyborczym w wyborach do rad narodowych jest część obszaru działania rady narodowej. W wyborach do gminnej rady narodowej okręgiem wyborczym jest sołectwo, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach kilka sołectw lub część sołectwa.

Art. 16. 1. Okręgi wyborcze — ich liczbę, granice i numery oraz liczbę posłów i radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych ustalają:

- 1) Rada Państwa — dla wyborów do Sejmu i rad narodowych stopnia wojewódzkiego,
- 2) prezydium rad narodowych stopnia wojewódzkiego — dla wyborów do rad narodowych stopnia podstawowego.

2. Liczbę posłów i radnych danej rady narodowej, wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych, ustala się odpowiednio do liczby mieszkańców okręgu wyborczego.

3. W uchwale ustalającej okręgi wyborcze dla wyborów do Sejmu Rada Państwa ustala siedziby okręgowych komisji wyborczych.

4. Uchwały ustalające okręgi wyborcze oraz liczby posłów i radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów. W obwieszczeniach tych wymienia się również siedzibę właściwej okręgowej lub terytorialnej komisji wyborczej.

5. Uchwałę Rady Państwa ustalającą okręgi wyborcze dla wyborów do Sejmu i liczby posłów ogłasza się w Monitorze Polskim, w terminie określonym w ust. 4.

Rozdział 5.

Obwody głosowania.

Art. 17. 1. Dla przeprowadzenia głosowania tworzy się obwody głosowania.

2. W wyborach wspólnych tworzy się wspólne obwody głosowania na posłów i radnych.

3. W wyborach do rad narodowych wyborcy oddają w obwodzie głosy na radnych rad narodowych, do których odbywają się wybory.

Art. 18. Obwody głosowania tworzy się według następujących zasad:

- 1) obwód głosowania powinien z reguły obejmować 1 000—3 000 mieszkańców,
- 2) można tworzyć obwody głosowania dla mniejszych grup mieszkańców, zamieszkujących w odległości ponad 5 km od ośrodka najbliższego obwodu głosowania,
- 3) można tworzyć obwody głosowania w szpitalach, sanatoriach i w innych zakładach służby zdrowia oraz w zakładach pomocy społecznej i zakładach inwalidzkich, w których przebywają wyborcy.

Art. 19. 1. Obwody głosowania — ich liczbę, granice i numery oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych ustalają w gminach, miastach i dzielnicach prezydium odpowiednich rad narodowych, na wniosek właściwych prezydentów i naczelników miast oraz naczelników dzielnic i gmin (miast i gmin).

2. Uchwały dotyczące liczby, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

Art. 20. 1. Dowódcy okręgów wojskowych tworzą dla jednostek wojskowych obwody głosowania obejmujące od 50 do 3 000 wyborców oraz ustalają siedziby obwodowych komisji wyborczych. Obwody te nie wchodzi w skład okręgów wyborczych utworzonych dla wyborów do rad narodowych: gminnych, miast i gmin oraz miejskich w miastach do 20 000 mieszkańców.

2. Minister Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej tworzy obwody głosowania dla załóg na statkach żeglugi morskiej znajdujących się w podróży w dniu wyborów. Można nie tworzyć obwodu głosowania na statku, na którym załoga liczy mniej niż 25 wyborców, bądź też utworzyć jeden obwód głosowania dla kilku statków odbywających wspólną podróż. W zarządzeniu o utworzeniu obwodów głosowania określa się, w porozumieniu z prezydium rad narodowych województw nadmorskich, ich przynależność do okręgów wyborczych.

3. Dla wyborów do Sejmu Minister Spraw Zagranicznych może utworzyć obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą. W zarządzeniu o utworzeniu tych obwodów określa się ich przynależność do okręgu wyborczego właściwego dla śródmieścia Warszawy.

4. Numery obwodów głosowania, o których mowa w ust. 1—3, ustala się w porozumieniu z prezydium rady narodowej stopnia wojewódzkiego.

5. Organy, które utworzyły obwody głosowania, o których mowa w niniejszym artykule, zapewniają powiadomienie wyborców z tych obwodów o utworzeniu obwodu, jego numerze i siedzibie obwodowej komisji wyborczej.

Rozdział 6.

Komisje wyborcze.

Art. 21. 1. Dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu powołuje się spośród wyborców:

- 1) Państwową Komisję Wyborczą,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

2. Dla przeprowadzenia wyborów do rad narodowych powołuje się spośród wyborców:

- 1) Państwową Komisję Wyborczą,
- 2) terytorialne komisje wyborcze:
 - a) stopnia wojewódzkiego — wojewódzkie komisje wyborcze,
 - b) stopnia podstawowego — miejskie, dzielnicowe i gminne komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

3. Przy wyborach wspólnych do Sejmu i rad narodowych Państwowa Komisja Wyborcza oraz obwodowe komisje wyborcze są komisjami wspólnymi dla wyborów do Sejmu i rad narodowych.

4. Dla przeprowadzenia wyboru wspólnej rady narodowej powołuje się jedną terytorialną komisję wyborczą (wojewódzką dla miasta i województwa, a miejską dla miasta i gminy).

Art. 22. 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej,

- 2) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych stopnia wojewódzkiego,
- 3) ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów do Sejmu,
- 4) zarejestrowanie wybranych posłów i wydanie im zaświadczeń o wyborze,
- 5) złożenie Sejmowi sprawozdania z wyborów do Sejmu, w trybie ustalonym przez Radę Państwa,
- 6) przekazanie Sejmowi akt z wyborów do Sejmu, w celu stwierdzenia ważności wyborów,
- 7) podanie do wiadomości publicznej zbiorczych wyników wyborów do rad narodowych.

2. Sprawując nadzór nad ścisłym przestrzeganiem Ordynacji wyborczej i przepisów na jej podstawie wydanych, Państwowa Komisja Wyborcza udziela w miarę potrzeby okręgowym, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wytycznych i wyjaśnień.

Art. 23. 1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- 1) nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej przez obwodowe komisje wyborcze okręgu,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 3) rejestrowanie list kandydatów na posłów,
- 4) ogłaszanie danych o kandydatach,
- 5) dostarczanie obwodowym komisjom wyborczym urzędowych kart do głosowania na posłów,
- 6) ustalenie wyników głosowania w wyborach do Sejmu w okręgu wyborczym i przesłanie ich Państwowej Komisji Wyborczej,
- 7) przesłanie pozostałych materiałów z przeprowadzonych wyborów do Sejmu stosownie do wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Przy wyborach wspólnych zadania określone w ust. 1 pkt 1 i 2 spełniają terytorialne komisje wyborcze, korzystając w miarę potrzeby ze współdziałania okręgowych komisji wyborczych.

Art. 24. Do zadań terytorialnych komisji wyborczych należy:

- 1) nadzór na swoim terenie nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność komisji wyborczych niższego stopnia,
- 3) rejestrowanie list kandydatów na radnych,
- 4) ogłoszenie danych o kandydatach,
- 5) dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania na radnych,
- 6) ustalenie wyników wyborów do rad narodowych i ogłoszenie ich w trybie określonym niniejszą ustawą,
- 7) wydanie osobom wybranym do rad narodowych zaświadczeń o wyborze,
- 8) przesłanie materiałów z przeprowadzonych wyborów odpowiedniemu terenowemu organowi administracji państwowej stopnia wojewódzkiego lub podstawowego.

Art. 25. Do zadań obwodowych komisji wyborczych należy:

- 1) wyłożenie spisów wyborców do publicznego wglądu,
- 2) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie,
- 4) przesłanie protokołów głosowania do właściwych okręgowych lub terytorialnych komisji wyborczych,
- 5) przesłanie kart do głosowania wraz z innymi materiałami z przeprowadzonego głosowania do odpowiedniego terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego.

Art. 26. 1. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi: przewodniczący, dwaj zastępcy przewodniczącego, sekretarz i 12 członków.

2. Państwową Komisję Wyborczą powołuje Rada Państwa spośród osób wysuniętych przez naczelne władze organizacji politycznych i społecznych.

Art. 27. 1. W skład okręgowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i członkowie.

2. Liczba członków komisji wyborczej wynosi:

- 1) okręgowej — od 6 do 12,
- 2) wojewódzkiej — od 8 do 12,
- 3) miejskiej w mieście powyżej 50 000 mieszkańców oraz dzielnicowej — od 6 do 10,
- 4) miejskiej w pozostałych miastach oraz gminnej — od 3 do 6,
- 5) obwodowej — od 2 do 6.

Art. 28. 1. Rada Państwa powołuje terytorialne komisje wyborcze stopnia wojewódzkiego.

2. Prezydium rad narodowych stopnia wojewódzkiego powołują:

- 1) okręgowe komisje wyborcze,
- 2) terytorialne komisje wyborcze stopnia podstawowego,
- 3) obwodowe komisje wyborcze dla jednostek wojskowych.

3. Prezydium rad narodowych stopnia podstawowego powołują obwodowe komisje wyborcze w gminach, miastach i dzielnicach miast.

4. Kapitanowie statków powołują na wniosek rad załadowych obwodowe komisje wyborcze dla wyborów na statkach.

5. Minister Spraw Zagranicznych określa tryb powoływania obwodowych komisji wyborczych za granicą.

Art. 29. 1. Państwowa Komisja Wyborcza powinna być powołana najpóźniej 55 dnia przed dniem wyborów.

2. Okręgowe i terytorialne komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 50 dnia przed dniem wyborów.

3. Obwodowe komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 45 dnia przed dniem wyborów.

Art. 30. 1. Rada Państwa ustala regulamin Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych.

2. Skład okręgowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych może być zmieniony tylko w wypadkach i trybie określonych w regulaminie komisji.

3. Rada Państwa ustala wzory pieczęci komisji wyborczych.

Art. 31. 1. Pracownik, który wchodzi w skład komisji wyborczej i w związku z tym opuścił pracę, otrzymuje w zakładzie pracy wynagrodzenie takie jak za czas pracy.

2. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych przysługują diety i zwrot kosztów podróży na zasadach i w wysokości ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów.

Art. 32. Państwową Komisję Wyborczą oraz okręgowe, terytorialne i obwodowe komisje wyborcze rozwiązuje organ, który je powołał, po zakończeniu ich działalności.

Rozdział 7.

Spisy wyborców.

Art. 33. 1. Terenowe organy administracji państwowej stopnia podstawowego sporządzają w trzech egzemplarzach spisy wyborców przebywających na terenie gminy, miasta lub dzielnicy. Spis wyborców sporządza się oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, a w wypadku gdy obwód obejmuje więcej niż jeden okręg wyborczy — oddzielnie dla każdego z tych okręgów.

2. W spisie wyborców wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia i miejsce pobytu. Spis wyborców powinien być opatrzony pieczęcią organu, który go sporządził, i podpisem osoby odpowiedzialnej za sporządzenie spisu.

Art. 34. 1. Minister Spraw Wewnętrznych ustala wzór spisu wyborców oraz szczegółowe zasady jego sporządzenia.

2. Sposób sporządzania spisów wyborców w jednostkach wojskowych oraz na statkach i za granicą ustalają właściwi ministrowie w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 35. 1. Spisy wyborców przesyła się w dwóch egzemplarzach najpóźniej 33 dnia przed dniem wyborów przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych.

2. Najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów obwodowe komisje wyborcze wykładają spisy wyborców do publicznego wglądu w lokalach komisji co najmniej przez 15 dni, po 5 godzin dziennie, w porze dostępnej dla pracujących.

Art. 36. 1. Po wyłożeniu spisu wyborców można wnieść do organu, który sporządził spis, reklamację w sprawie nieprawidłowości spisu, w szczególności pominięcia w nim lub zamieszczenia określonych osób.

2. Reklamację wnosi się ustnie do protokołu lub pisemnie za pośrednictwem obwodowej komisji wyborczej, która wyłożyła spis wyborców.

3. Reklamację rozpatruje się w ciągu trzech dni od daty jej wniesienia.

4. W wyniku rozpatrzenia reklamacji organ, który sporządził spis wyborców:

- 1) uzupełnia lub prostuje spis bądź
- 2) skreśla ze spisu osobę, której reklamacja dotyczy, doręczając jej decyzję wraz z uzasadnieniem, bądź
- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, doręczając reklamującemu decyzję wraz z uzasadnieniem.

Art. 37. 1. Od decyzji nie uwzględniającej reklamacji lub powodującej skreślenie ze spisu wyborców mogą reklamujący bądź osoba skreślona ze spisu wnieść skargę do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia spisu. Do skargi należy załączyć zażaloną decyzję.

2. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nieprocesowym w składzie jednego sędziego oraz dwóch ławników. Rozprawa powinna się odbyć w terminie trzech dni od daty wniesienia skargi. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd uzasadnia i doręcza osobie, która wniosła skargę, oraz organowi, który sporządził spis wyborców. Od postanowień wydanych w sprawie nie przysługują środki odwoławcze.

Art. 38. 1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu po sporządzeniu spisu wyborców zostaje na swoje żądanie wpisany do spisu i dopuszczony do głosowania w obwodzie nowego miejsca pobytu. Uprawnienie to przysługuje wyborcy na podstawie zaświadczenia o prawie głosowania, wydanego na jego żądanie przez organ, który sporządził spis wyborców. Wydając zaświadczenie organ ten skreśla wyborcę ze spisu wyborców z adnotacją „wyjechał”.

2. Zaświadczenie o prawie głosowania przysługuje również osobom wchodzącym w skład lub zatrudnionym przy innej komisji wyborczej niż obwodowa komisja wyborcza obwodu głosowania, w którym osoby te są wpisane do spisu wyborców.

3. Wzór zaświadczenia o prawie głosowania ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

Rozdział 8.

Zgłaszanie kandydatów.

Art. 39. Kandydatów na posłów i radnych zgłaszają organizacje polityczne, zawodowe i spółdzielcze oraz inne masowe organizacje społeczne ludu pracującego realizujące wspólny program Frontu Jedności Narodu.

Art. 40. 1. Listy kandydatów na posłów i radnych ustalają na podstawie wniosków organizacji określonych w art. 39 odpowiednie komitety Frontu Jedności Narodu, po zasięgnięciu opinii wyborców w miejscu zamieszkania, w zakładach pracy, na zebraniach wiejskich i w jednostkach wojskowych.

2. Listy kandydatów na posłów ustalają właściwe komitety Frontu Jedności Narodu stopnia wojewódzkiego, oddzielnie dla każdego okręgu.

3. Listy kandydatów na radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego i podstawowego ustalają odpowiednie komitety Frontu Jedności Narodu tego samego stopnia, oddzielnie dla każdego okręgu.

Art. 41. 1. Komitet Frontu Jedności Narodu zgłasza ustalone listy kandydatów:

- 1) na posłów — do okręgowej komisji wyborczej,
- 2) na radnych — do terytorialnej komisji wyborczej.

2. Liczba kandydatów na liście powinna przewyższać liczbę mandatów przypadającą na dany okręg wyborczy, nie więcej jednak niż o połowę.

3. Lista powinna być opatrzona pieczęcią i podpisem komitetu Frontu Jedności Narodu, który zgłasza listę.

Art. 42. 1. Kandydat na posła lub radnego nie może wchodzić w skład żadnej komisji wyborczej właściwej dla okręgu, w którym kandyduje. Przepis ten nie dotyczy Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Kandydować można w dowolnym okręgu wyborczym, niezależnie od miejsca zamieszkania.

3. Na posła kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym.

4. Do tej samej rady narodowej kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym.

Art. 43. 1. Zgłoszenie do właściwych komisji wyborczych list kandydatów na posłów i radnych powinno nastąpić najpóźniej 25 dnia przed dniem wyborów.

2. W zgłoszonej liście należy podać nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Nazwiska zgłoszonych kandydatów powinny być oznaczone kolejnymi numerami, poczynając od 1, zgodnie z zaproponowanym przez zgłaszający komitet Frontu Jedności Narodu pierwszeństwem do otrzymania mandatu.

3. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu wyborczym. Oświadczenia kandydatów mogą też być złożone odrębnie, ale nie później jednak niż w terminach określonych w ust. 1.

Art. 44. 1. Właściwa komisja wyborcza rejestruje listę kandydatów, zgłoszoną zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sporządzając protokół przyjęcia zgłoszenia.

2. Protokół przyjęcia zgłoszenia listy kandydatów na posłów sporządza się w dwóch egzemplarzach, z których jeden przesyła się niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Rada Państwa ustali wzory protokołów przyjęcia zgłoszenia list kandydatów na posłów i radnych.

Art. 45. 1. Jeżeli zgłoszona lista kandydatów wykazuje wady, komisja niezwłocznie wzywa komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił listę, do ich usunięcia w ciągu dwóch dni.

2. Decyzję komisji, stwierdzającą wadliwość zgłoszonej listy, komitet Frontu Jedności Narodu może w ciągu dwóch dni zaskarżyć:

- 1) do Państwowej Komisji Wyborczej — decyzję okręgowej komisji wyborczej lub terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego,
- 2) do terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego — decyzję terytorialnej komisji wyborczej stopnia podstawowego.

3. Decyzja wydana w wyniku rozpatrzenia skargi jest ostateczna.

Art. 46. 1. Po zarejestrowaniu list kandydatów komisje wyborcze podają do wiadomości wyborców dane o kandydatach:

- 1) okręgowe komisje wyborcze — o kandydatach na posłów,
- 2) terytorialne komisje wyborcze stopnia wojewódzkiego — o kandydatach na radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego,
- 3) terytorialne komisje wyborcze stopnia podstawowego — o kandydatach na radnych rad narodowych stopnia podstawowego.

2. Ogłoszenie danych o kandydatach na posłów i radnych następuje najpóźniej 20 dnia przed dniem wyborów.

Art. 47. 1. W wypadkach szczegółowo uzasadnionych we wniosku komitetu Frontu Jedności Narodu, który zgłosił listę kandydatów, komisja wyborcza, która zarejestrowała tę listę, może zgodnie z wnioskiem otrzymanym nie później niż 10 dnia przed dniem wyborów zmienić kolejność kandydatów na liście, skreślić kandydata z listy bądź skreślić go i wprowadzić na jego miejsce innego.

2. Podejmując decyzję o zarejestrowaniu listy kandydatów w zmienionym brzmieniu, komisja niezwłocznie zarządza ogłoszenie danych o kandydatach.

Rozdział 9.

Karty do głosowania.

Art. 48. 1. Komisja wyborcza, która zarejestrowała listę kandydatów, zarządza w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą wydrukowanie, osobno dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania w potrzebnej ilości i zapewnia dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

2. Łącznie z kartami do głosowania obwodowym komisjom wyborczym dostarczają odpowiednią ilość kopert:

- 1) okręgowe komisje wyborcze — dla wyborów oddzielnych do Sejmu,
- 2) wojewódzkie komisje wyborcze — dla wyborów wspólnych do Sejmu i rad narodowych stopnia wojewódzkiego lub oddzielnych do rad tego stopnia,
- 3) terytorialne komisje wyborcze stopnia podstawowego — dla wyborów wspólnych do Sejmu i rad narodowych lub oddzielnych do rad narodowych.

Art. 49. 1. Karta do głosowania wymienia nazwiska i imiona kandydatów w kolejności umieszczenia ich na zarejestrowanej liście.

2. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

3. Karta do głosowania powinna być opatrzona pieczęcią komisji wyborczej.

4. Rada Państwa ustali wzory kart do głosowania.

Rozdział 10.

Głosowanie.

Art. 50. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy między godziną 6 a 22.

Art. 51. 1. Obwodowa komisja wyborcza może zarządzić wcześniejsze zamknięcie głosowania po oddaniu głosów przez wszystkich wyborców.

2. Wcześniejsze zamknięcie głosowania wymaga zgody:

- 1) w wyborach do Sejmu — okręgowej komisji wyborczej,
- 2) w wyborach do rad narodowych — terytorialnej komisji wyborczej stopnia podstawowego,
- 3) w wyborach wspólnych — terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego.

3. O wcześniejszym zamknięciu głosowania komisja powiadamia terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego.

Art. 52. 1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń czynności wyborcze były na czas przejściowy uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może przedłużyć je lub odroczyć do dnia następnego. Zarządzenie o przedłużeniu lub odroczeniu czynności wyborczych powinno być podane do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej miejscowości oraz przesłane do wiadomości:

- 1) w wyborach do Sejmu — okręgowej komisji wyborczej i terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego,
- 2) w wyborach do rad narodowych — terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego i terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego,
- 3) w wyborach wspólnych — komisji wyborczych wymienionych w pkt 1 i 2 oraz terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego.

2. W razie przerwania głosowania komisja opieczętuje urnę i oddaje ją do przechowania przewodniczącemu lub innemu członkowi komisji. Po podjęciu głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie pozostały nienaruszone.

Art. 53. 1. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia jego wyników powinny być bez przerwy obecne w lokalu wyborczym co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. W miarę potrzeby przewodniczący lub jego zastępca uzupełnia skład komisji przez powołanie osoby spośród wyborców.

2. W lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania, wyznaczeni przez komitet Frontu Jedności Narodu, który w danym okręgu wyborczym zgłosił listę kandydatów. Wzór zaświadczeń dla mężów zaufania oraz tryb ich wydawania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 54. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad utrzymaniem porządku w czasie głosowania oraz nad zabezpieczeniem tajności głosowania i w tym celu może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

2. Na żądanie przewodniczącego właściwe organy oddają do jego rozporządzenia straż.

3. Agitacja w lokalu wyborczym jest w czasie głosowania wzbroniona.

Art. 55. 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza bada, czy urna wyborcza jest próżna, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz potrzebną ilość kart do głosowania i kopert, jak również czy w lo-

kalu komisji znajduje się pomieszczenie za osłoną, zabezpieczające tajność głosowania, po czym zamyka i opieczętowuje urnę wyborczą pieczęcią komisji.

2. Od chwili zapieczętowania aż do końca głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 56. 1. Przed oddaniem głosu wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty albo legitymację służbową, legitymację związku zawodowego lub inny dokument stwierdzający jego tożsamość.

2. Wyborca nie posiadający dokumentu uznanego przez komisję za wystarczający może powołać się na świadectwo dwóch wiarygodnych osób, znanych komisji. Decyzja komisji w sprawie tożsamości jest ostateczna.

3. Komisja sprawdza, czy dana osoba jest objęta spisem wyborców lub czy posiada zaświadczenie o prawie głosowania; osobę składającą to zaświadczenie komisja wpisuje do spisu wyborców, zatrzymując zaświadczenie celem dołączenia go do protokołu głosowania.

4. Wyborca objęty spisem wyborców otrzymuje od komisji kopertę oraz karty do głosowania, dotyczące organów, do których odbywa się głosowanie w danym obwodzie.

5. Celem zapobieżenia wielokrotnemu głosowaniu komisja, wydając wyborcy karty do głosowania, stawia znak przy jego nazwisku na spisie wyborców.

Art. 57. Wyborca głosuje na tyłu kandydatów, ilu ma być wybranych w danym okręgu wyborczym. Nazwiska kandydatów, na których głosuje, pozostawia nie skreślone na karcie do głosowania. Pozostawiając na karcie do głosowania większą liczbę nie skreślonych kandydatów od liczby mandatów przypadającej na dany okręg wyborczy, wyborca oddaje głos na tych nie skreślonych kandydatów, których nazwiska są zamieszczone na karcie do głosowania w pierwszej kolejności.

Art. 58. Wyborca wrzuca do urny kopertę z kartami do głosowania w obecności obwodowej komisji wyborczej.

Art. 59. Ułomni mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Rozdział 11.

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie i w okręgu.

Art. 60. 1. O godzinie ustalonej jako czas zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ogłasza zamknięcie głosowania, po czym komisja przystępuje do ustalenia jego wyników.

2. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania.

Art. 61. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą, po czym komisja ustala osobno dla każdego okręgu wyborczego:

- 1) liczbę oddanych kart do głosowania, czyli liczbę wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu,
- 2) liczbę oddanych kart, które uznano za nieważne, czyli liczbę głosów nieważnych,
- 3) liczbę oddanych kart, które uznano za ważne, czyli liczbę głosów ważnych.

Art. 62. 1. Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone bądź nie opatrzone pieczęcią komisji wyborczej są nieważne.

2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub poczynienie innych dopisków nie pociąga za sobą skutków prawnych, a w szczególności nie wpływa na ważność karty.

3. Karty przedarte na dwie lub więcej części, całkowicie przekreślone lub na których wszyscy kandydaci zostali skreśleni, są ważne. Karty te zalicza się jako głosy oddane przeciwko wszystkim kandydatom zamieszczonym na karcie do głosowania.

Art. 63. 1. Po ustaleniu liczby głosów ważnych obwodowa komisja wyborcza przystępuje do ustalenia liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

2. Głos uważa się za oddany na wszystkich nie skreślonych kandydatów, jeżeli ich liczba nie przewyższa liczby mandatów w okręgu. Przy większej liczbie nie skreślonych kandydatów głos uważa się za oddany na tych nie skreślonych kandydatów, których nazwiska są zamieszczone na karcie do głosowania w pierwszej kolejności.

Art. 64. 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, osobno dla każdego okręgu wyborczego, protokół głosowania w dwóch egzemplarzach.

2. W protokole głosowania wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania, czyli osób objętych spisem wyborców,
- 2) osób, które wzięły udział w głosowaniu,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów,
- 6) głosów ważnie oddanych przeciwko wszystkim kandydatom.

3. Ponadto w protokole wymienia się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia się krótko skargi i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, obecne przy jego sporządzeniu.

Art. 65. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie po jednym egzemplarzu protokołu głosowania:

- 1) na posłów — do okręgowej komisji wyborczej właściwej dla danego obwodu głosowania,
- 2) na radnych rady narodowej stopnia wojewódzkiego — do terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego,
- 3) na radnych rady narodowej stopnia podstawowego — do terytorialnej komisji wyborczej stopnia podstawowego.

2. Oddane karty do głosowania (osobno ważne i nieważne) należy opieczętować pieczęcią komisji i wraz z dru-

gimi egzemplarzami protokołów głosowania i spisem wyborców przesłać niezwłocznie właściwemu terenowemu organowi administracji państwowej stopnia podstawowego. Organy te przechowują materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Rozdział 12.

Ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów.

Art. 66. 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych:

- 1) okręgowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania na posłów w swoim okręgu wyborczym,
- 2) terytorialna komisja wyborcza ustala osobno dla każdego okręgu wyborczego wyniki głosowania w okręgu, a następnie wyniki wyborów do rady narodowej, dla której jest właściwa.

2. Przy ustalaniu wyników, o których mowa w ust. 1, mogą być obecni mężowie zaufania.

Art. 67. 1. Za wybranych uważa się kandydatów na posłów lub radnych, którzy otrzymali w okręgu wyborczym najwięcej ważnych głosów, jeżeli każdy z nich otrzymał więcej niż połowę (bezwzględną większość) ważnych głosów, a w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania w okręgu.

2. Liczba wybranych nie może przewyższać liczby posłów lub radnych przypadającej na dany okręg wyborczy. W wypadku gdy dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów, a uznanie wszystkich tych kandydatów za wybranych spowodowałoby przekroczenie liczby posłów lub radnych przypadającej na dany okręg, o wyborze decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na karcie do głosowania.

Art. 68. 1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania w całym okręgu, obejmujący zestawienie liczb:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) osób, które wzięły udział w wyborach,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów,
- 6) głosów ważnie oddanych przeciwko wszystkim kandydatom.

2. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzeniu. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Art. 69. 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu głosowania na posłów w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Po przesłaniu protokołu, o którym mowa w ust. 1, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie przystępuje do uporządkowania pozostałych materiałów z wyborów i przesyła je zgodnie z wytycznymi — Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 70. 1. Po otrzymaniu protokołów od wszystkich okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki wyborów do Sejmu w całym Państwie według okręgów wyborczych.

2. Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza wyniki wyborów do Sejmu w Monitorze Polskim niezwłocznie po ich ustaleniu.

Art. 71. 1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wybranym posłom zaświadczenia o wyborze.

2. Państwowa Komisja Wyborcza może upoważnić okręgowe komisje wyborcze do wydania zaświadczeń w jej imieniu.

Art. 72. 1. Terytorialna komisja wyborcza sporządza protokół głosowania na radnych rady narodowej, dla której jest właściwa, obejmujący osobno dla każdego okręgu wyborczego zestawienie liczb:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) osób, które wzięły udział w wyborach,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów,
- 6) głosów ważnie oddanych przeciwko wszystkim kandydatom.

2. Protokół podpisują wszystkie osoby obecne przy jego sporządzeniu. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Art. 73. 1. Terytorialna komisja wyborcza stopnia podstawowego ustala na podstawie protokołu głosowania w okręgach wyniki wyborów do rady narodowej, dla której jest właściwa, sporządzając w dwóch egzemplarzach protokół z wyborów wymieniający:

- 1) łącznie dla wszystkich okręgów wyborczych zestawienie liczb:
 - a) osób uprawnionych do głosowania,
 - b) osób, które wzięły udział w wyborach,
 - c) głosów nieważnych,
 - d) głosów ważnych,
 - e) głosów ważnie oddanych na kandydatów Frontu Jedności Narodu oraz
- 2) osobno dla każdego okręgu wyborczego nazwiska i imiona wybranych radnych, w takiej kolejności, w jakiej figurowali na kartach do głosowania.

2. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu z wyborów przesyła się jeden egzemplarz tego protokołu do terytorialnej komisji wyborczej stopnia wojewódzkiego.

Art. 74. Terytorialna komisja wyborcza stopnia wojewódzkiego:

- 1) ustala na podstawie protokołu głosowania w okręgach wyborczych wyniki wyborów do rady narodowej, dla której jest właściwa, sporządzając w dwóch egzemplarzach protokół z wyborów zawierający dane określone w art. 73 ust. 1,
- 2) sporządza zbiorczą informację o wynikach wyborów na terenie województwa, przysyłając ją do Państwowej Komisji Wyborczej,

3) zapewnia podanie wyników wyborów na terenie całego województwa do wiadomości publicznej,

4) przesyła wojewodzie (prezydentowi miasta stopnia wojewódzkiego) protokoły z wyborów do wszystkich rad narodowych na terenie województwa, w celu ogłoszenia w dzienniku urzędowym rady narodowej.

Art. 75. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie zbiorczych informacji otrzymanych od terytorialnych komisji wyborczych stopnia wojewódzkiego ogłasza zbiorcze wyniki wyborów do rad narodowych w całym Państwie.

Art. 76. 1. Terytorialna komisja wyborcza wydaje radnym wybranym do rady narodowej, dla której jest właściwa, zaświadczenia o wyborze.

2. Posiadane jeszcze materiały z przeprowadzonych wyborów przesyła terytorialna komisja wyborcza:

- 1) stopnia wojewódzkiego — wojewodzie (prezydentowi miasta stopnia wojewódzkiego),
- 2) stopnia podstawowego — naczelnikowi (prezydentowi) miasta, naczelnikowi dzielnicy, gminy lub miasta i gminy.

3. Organy wymienione w ust. 2 przechowują powyższe materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Art. 77. Rada Państwa ustala:

- 1) tryb przekazywania protokołów i innych materiałów wyborczych,
- 2) wzory protokołów głosowania,
- 3) wzory protokołów z wyborów,
- 4) wzór informacji zbiorczej o wynikach wyborów do rad narodowych w województwie,
- 5) wzory zaświadczeń o wyborze.

Art. 78. 1. Jeżeli w głosowaniu na posłów lub radnych wzięło udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania w okręgu, ogłasza się w ciągu dwóch tygodni od daty pierwszych wyborów zarządzenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów w tym okręgu.

2. Ponowne wybory zarządza się również w wypadku, gdy z powodu nieuzyskania przez poszczególnych kandydatów bezwzględnej większości ważnych głosów nie wszystkie mandaty danego okręgu zostały obsadzone. Wybory te dotyczą jedynie mandatów nie obsadzonych.

3. Ponowne wybory zarządza:

- 1) w odniesieniu do posłów i radnych rad narodowych stopnia wojewódzkiego — Rada Państwa na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej,
- 2) w odniesieniu do radnych rad narodowych stopnia podstawowego — prezydium rady narodowej stopnia wojewódzkiego na wniosek terytorialnej komisji wyborczej tego stopnia.

4. Ponowne wybory odbywają się w trybie przewidzianym niniejszą ustawą na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla pierwszych wyborów. Kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy.

5. Dla ponownych wyborów właściwy komitet Frontu Jedności Narodu może zgłosić nową listę kandydatów.

6. Ponowne wybory przeprowadza się jeden raz. Za wybranych uważa się kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę ważnych głosów.

Rozdział 13.

Ważność wyborów.

Art. 79. 1. Wybory unieważnia się, jeżeli dopuszczono się przestępstwa przeciwko wyborom albo naruszenia przepisów niniejszej ustawy, a przestępstwo lub naruszenie mogło wywrzeć istotny wpływ na wynik wyborów.

2. Wybory do Sejmu oraz pochodzące z nich mandaty unieważnia Sejm.

3. Wybory do rad narodowych oraz pochodzące z nich mandaty unieważnia Rada Państwa.

4. Wybory oraz pochodzące z nich mandaty unieważnia się w tym okręgu, w którym powstała przyczyna nieważności.

Art. 80. Rada Państwa w granicach unieważnienia zarządza ponowne wybory lub podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponownie postępować wyborcze.

Rozdział 14.

Wygaśnięcie mandatu posła.

Art. 81. Wygaśnięcie mandatu posła następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) odwołania przez wyborców.

Art. 82. 1. Wyborcy mogą odwołać posła, który uchyla się od prac w Sejmie albo z innych względów zawiódł zaufanie wyborców.

2. Z wnioskiem o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania posła może wystąpić do Sejmu komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił jego kandydaturę. Komitet zgłasza taki wniosek bądź z własnej inicjatywy, bądź z inicjatywy wyborców albo organizacji politycznej lub społecznej, której poseł jest członkiem.

3. W wyniku rozpatrzenia wniosku komitetu Frontu Jedności Narodu Sejm może większością $\frac{2}{3}$ głosów, w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów, podjąć uchwałę o zwróceniu się do wyborców w sprawie odwołania posła, określając jednocześnie tryb postępowania odwoławczego.

Art. 83. Wygaśnięcie mandatu posła stwierdza Sejm, powiadamiając jednocześnie komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił kandydaturę posła, w celu poinformowania o tym wyborców.

Art. 84. Sejm, po stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu posła, może podjąć uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce tego kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na liście.

Rozdział 15.

Wygaśnięcie mandatu radnego.

Art. 85. 1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) pozbawienia mandatu przez radę narodową,
- 5) odwołania przez wyborców,
- 6) zmian w podziale administracyjnym Państwa określonych w art. 95 ust. 1.

2. Wygaśnięcie mandatu radnego w wypadkach określonych w ust. 1 pkt 1—5 stwierdza rada narodowa.

3. O wygaśnięciu mandatu rada narodowa powiadamia komitet Frontu Jedności Narodu w celu poinformowania o tym wyborców.

Art. 86. 1. Rada narodowa pozbawia radnego mandatu, jeżeli:

- 1) odmówił złożenia ślubowania radnego albo
- 2) został prawomocnym wyrokiem sądu skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub z innych niskich pobudek, albo
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu radnego.

2. Przed podjęciem uchwały na podstawie ust. 1 pkt 3 rada narodowa powinna umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień oraz zasięgnąć opinii komitetu Frontu Jedności Narodu, który zgłosił jego kandydaturę.

3. Od uchwały o pozbawieniu mandatu na podstawie ust. 1 pkt 3 może radny w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia mu uchwały odwołać się do rady narodowej wyższego stopnia, a jeżeli uchwałę podjęła rada narodowa stopnia wojewódzkiego — do Rady Państwa. Uchwały podjęte w wyniku rozpatrzenia odwołania są ostateczne.

Art. 87. Wyborcy mogą odwołać radnego, który postępowaniem swoim jaskrawo narusza godność radnego, uchyla się od prac w radzie albo z innych względów zawiódł zaufanie wyborców.

Art. 88. 1. Z wnioskiem o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego może wystąpić komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił jego kandydaturę. Komitet zgłasza taki wniosek z własnej inicjatywy, z inicjatywy wyborców albo organizacji politycznej lub społecznej, której radny jest członkiem.

2. Wniosek powinien być uzasadniony okolicznościami wskazującymi, że radny zawiódł zaufanie wyborców. Przed zgłoszeniem wniosku należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.

3. Wniosek zgłasza się do rady narodowej, której radny jest członkiem.

Art. 89. 1. Wniosek o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego rozpatruje wstępnie prezydium rady narodowej, której radny jest członkiem.

2. Po wysłuchaniu sprawozdania prezydium rada narodowa może podjąć uchwałę o zwróceniu się do wybor-

ców w sprawie odwołania radnego, jeżeli wniosek w tej sprawie uzyskała większość $\frac{2}{3}$ głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby radnych. Uchwała rady narodowej stopnia podstawowego wymaga zatwierdzenia przez radę narodową stopnia wojewódzkiego.

3. W razie nieuwzględnienia przez radę narodową stopnia podstawowego wniosku komitetu Frontu Jedności Narodu, komitet może odwołać się do rady narodowej stopnia wojewódzkiego, a gdy sprawa dotyczyła radnego rady narodowej stopnia wojewódzkiego — do Rady Państwa.

Art. 90. 1. W wykonaniu uchwały rady narodowej o zwróceniu się do wyborców w sprawie odwołania radnego komitet Frontu Jedności Narodu, który wystąpił z wnioskiem, zapewnia przeprowadzenie zebrań lub zebrania w okręgu wyborczym, w którym radny został wybrany. W miastach wykorzystuje się w tym celu z reguły zebrania samorządu mieszkańców, a w gminach — zebrania wiejskie.

2. O zebraniach, o których mowa w ust. 1, komitet Frontu Jedności Narodu, który złożył wniosek, powiadamia wyborców w drodze obwieszczeń lub w inny sposób przyjęty na danym terenie.

3. Głosowanie na zebraniu jest jawne, chyba że zebrani uchwalą przeprowadzenie tajnego głosowania.

4. Z każdego zebrania sporządza się protokół stwierdzający liczbę wyborców na zebraniu oraz liczbę głosów za odwołaniem radnego.

Art. 91. Na podstawie protokołów z przeprowadzonych zebrań rada narodowa stwierdza wygaśnięcie mandatu radnego, jeżeli większość wyborców, którzy uczestniczyli w zebraniach, głosowała za odwołaniem.

Art. 92. 1. W razie nieuwzględnienia przez radę narodową wniosku o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego, wniosek taki nie może być ponownie rozpatrywany, chyba że zajdą nowe okoliczności, uzasadniające odwołanie radnego przez wyborców.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy wniosek o odwołanie radnego przedstawiony na zebraniach wyborców nie uzyskał większości głosów.

Art. 93. 1. Rada narodowa może na sesji, na której stwierdziła wygaśnięcie mandatu radnego, podjąć uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce tego kandydata z tego samego okręgu wyborczego, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na liście.

2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tego samego okręgu wyborczego, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone radzie narodowej najpóźniej w ciągu trzech dni od daty doręczenia zawiadomienia o przydzieleniu mandatu.

3. Jeżeli rada narodowa nie podjęła uchwały, o której mowa w ust. 1, można zarządzić wybory uzupełniające w okręgu wyborczym, w którym mandat wygasł.

4. Nie zarządza się wyborów uzupełniających, jeżeli do upływu kadencji rad narodowych pozostaje mniej niż sześć miesięcy.

Art. 94. 1. Wybory uzupełniające zarządza prezydium rady narodowej stopnia wojewódzkiego, a gdy wybory dotyczą rad narodowych stopnia wojewódzkiego — Rada Państwa.

2. Wybory uzupełniające odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy, z tym że:

- 1) uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w dzienniku urzędowym rady narodowej,
- 2) kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy.

Art. 95. 1. Zmiany w podziale administracyjnym Państwa, zachodzące w toku kadencji rad narodowych, powodują następujące zmiany w składzie rad:

- 1) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego powstają dwie lub więcej jednostek, radni dotychczasowej rady narodowej stają się radnymi rad w nowych jednostkach, w zależności od miejsca swego zamieszkania lub położenia okręgu wyborczego, w którym zostali wybrani; listę radnych nowych rad narodowych ustala prezydium rady narodowej wyższego stopnia, zwołując pierwszą sesję tych rad; w stosunku do rad narodowych stopnia wojewódzkiego uprawnienie to przysługuje Radzie Państwa; w miarę potrzeby zarządza się wybory uzupełniające,
- 2) przepisy punktu poprzedniego stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z części jednostki podziału administracyjnego tworzy się nową jednostkę,
- 3) jeżeli jednostka podziału administracyjnego zostaje włączona do innej jednostki, rada narodowa jednostki powiększonej dokooptowuje radnych jednostki zniesionej w liczbie ustalonej przez prezydium rady narodowej stopnia wojewódzkiego, a mandaty radnych nie dokooptowanych wygasają,
- 4) jeżeli z dwóch lub więcej jednostek podziału administracyjnego tworzy się nową jednostkę, radni rad narodowych jednostek zniesionych stają się radnymi rady narodowej nowej jednostki,
- 5) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego zostaje wyłączony obszar stanowiący okręg wyborczy dla wyborów rady narodowej tej jednostki i włączony do sąsiedniej jednostki, wówczas radni wybrani w tym okręgu stają się radnymi rady narodowej jednostki powiększonej, a ich dotychczasowy mandat wygasa,
- 6) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego zostaje wyłączony obszar stanowiący część jednego lub kilku okręgów wyborczych dla wyborów rady narodowej tej jednostki i włączony do sąsiedniej jednostki, wówczas radni zamieszkali na tym obszarze stają się radnymi rady narodowej jednostki powiększonej, a ich dotychczasowy mandat wygasa,
- 7) jeżeli jednostka podziału administracyjnego zostaje przekształcona w jednostkę innego rodzaju, zarządza się w miarę potrzeby wybory uzupełniające.

2. O potrzebie zarządzenia wyborów uzupełniających decyduje organ właściwy do ich zarządzenia. W zarządzeniu wyborów określa się liczbę radnych, która ma być wybrana. Przepis art. 93 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

3. W wypadku utworzenia wspólnej rady narodowej dla miasta i gminy radni rad narodowych tych jednostek stają się radnymi wspólnej rady narodowej.

4. Przy wprowadzaniu zmian w składzie rad narodowych na podstawie ust. 1—3 może nastąpić przekroczenie liczby radnych rad narodowych określonej w niniejszej ustawie.

Rozdział 16.

Przepisy końcowe.

Art. 96. 1. Koszty związane z wyborami pokrywa się z budżetu Państwa.

2. Pisma w sprawach wyborczych są wolne od opłat skarbowych i sądowych.

Art. 97. 1. Poseł na czas trwania mandatu poselskiego otrzymuje na swój wniosek bezpłatny urlop w zakładzie pracy, w którym jest zatrudniony. Poza wynagrodzeniem okres tego urlopu nie powoduje utraty żadnych uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

2. Inne uprawnienia związane z piastowaniem mandatu poselskiego określa regulamin Sejmu.

Art. 98. Określone niniejszą ustawą zadania prezydów rad narodowych wykonywane są po upływie kadencji w składzie: przewodniczący rady narodowej i jego zastępcy.

Art. 99. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 24 października 1956 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1960 r. Nr 58, poz. 325, z 1963 r. Nr 57, poz. 307 i z 1969 r. Nr 12, poz. 84),
- 2) ustawa z dnia 13 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. z 1973 r. Nr 38, poz. 226 i Nr 47, poz. 276),
- 3) ustawa z dnia 22 grudnia 1960 r. o uzupełnieniu i zmianie niektórych przepisów prawa wyborczego (Dz. U. Nr 57, poz. 323).

Art. 100. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

Załącznik do art. 9 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych (poz. 15).

KALENDARZ WYBORCZY

Przed dniem wyborów (najpóźniej)	Treść czynności wyborczej
60 dnia, tj.	— ogłoszenie uchwały Rady Państwa o zarządzeniu wyborów (art. 9 ust. 3);
57 dnia, tj.	— ogłoszenie uchwał w sprawie ustalenia liczby radnych rad narodowych (art. 14),
55 dnia, tj.	— powołanie Państwowej Komisji Wyborczej (art. 29 ust. 1),
	— ogłoszenie uchwały Rady Państwa w sprawie liczby, granic i numerów okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu, liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz siedzib okręgowych komisji wyborczych (art. 16 ust. 4 i 5),
	— podanie do wiadomości wyborców uchwał w sprawie liczby, granic i numerów okręgów wyborczych dla wyborów do rad narodowych, liczby radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz siedzib terytorialnych komisji wyborczych (art. 16 ust. 4),
50 dnia, tj.	— powołanie okręgowych i terytorialnych komisji wyborczych (art. 29 ust. 2),
	— podanie do wiadomości wyborców uchwał prezydów rad narodowych stopnia podstawowego w sprawie liczby, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych (art. 19 ust. 2),
45 dnia, tj.	— powołanie obwodowych komisji wyborczych (art. 29 ust. 3),
38 dnia, tj.	— przesłanie spisów wyborców przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych (art. 35 ust. 1),
35 dnia, tj.	— wyłożenie spisów wyborców do publicznego wglądu (art. 35 ust. 2),
25 dnia, tj.	— zgłoszenie list kandydatów i złożenie oświadczeń o zgodzie na kandydowanie na posłów i radnych (art. 43 ust. 1 i 3),
20 dnia, tj.	— ogłoszenie danych o kandydatach na posłów i radnych (art. 45 ust. 2).